

СУЧАСНИЙ СВІТ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Загальнолюдські цінності беруть свій початок з давніх-давен, коли людина лише почала формувати власну свідомість. Можна сказати, що вони – основний регулятор принципів поведінки людства як такого. З кожною новою епохою у людських цінностях відбуваються певні зміни.

Цінності вказують на вагу певних явищ, предметів, речей. Поняття людських цінностей пройшло досить довгий шлях становлення від найдавніших часів до сучасності. На думку давньогрецького філософа Протагора мірилом будь-якої цінності є людина. В часи філософії античності та середньовіччя цінності розумілися під призмою їх нерозривності з реальністю. Така категорія як цінності найяскравіше була представлена у німецькій класичній філософії та її геніальним представником І. Кантом. Вона була пов'язана з поняттям добровільності. Важливим у кантівському аналізі поняття цінності є те, що це поняття він співвідносить з людиною як метою, її розвитком, а такий аспект цінності, як корисність, – зі світом природи бажань. Лівова частина уваги припадає на суб'єктивний аспект цінності, який він прагне дослідити. Соціально-філософська література сучасності має в собі різноманіття поглядів на цінності та їх розуміння. Найбільш аргументованим виступає твердження, відповідно до якого цінності виступають предметом потреб людини. Думки, речі, явища та ідеї виступають такими предметами. На даний час особливу увагу приділяють загальнолюдським цінностям, адже вони регулюють поведінку людей зарахунок того, що виступають найважливішими критеріями, дозволяють знайти шляхи взаєморозуміння, віднайти злагоду між собою [5].

Потрібно підкреслити, що загальнолюдські цінності мають конкретно – історичний характер. Їх розуміння сильно відрізняється в різних епохах, а особливо зараз, у часи інформаційних технологій. Станом на теперішній час філософія не може дати єдиного вірного розуміння людських цінностей. Думок щодо поняття терміну «загальнолюдське» є надзвичайно багато. Але попри це все ж можна виділити декілька цінностей які будуть важливі для більшості населення Землі : людське життя; сенс буття, справедливість, межа між добром і злом, свобода, тощо; екологія, природа, її збереження від забруднення [8].

На формування загальнолюдських цінностей впливає досить велика кількість чинників, досліджуючи їх можна зрозуміти пануючі у соціумі настрої, а також інші важливі аспекти, такі як : потреби та проблеми. Для подальшого розуміння суспільства та культури потрібно провести конкретно - історичний аналіз сутності та розвитку цінностей, адже це є важливою стороною нашого наукового дослідження.

Дослідженням проблеми займалися: А. Бакрадзе, Л. Чухина, Т. Гончарук, Н. Гнасевич, М. Гурик, М. Рудакевич, В. Томахів, Р. Чигур, М. Шумка С. Бубнова, І. Дубов, М. Лапін, В. Знаков, О. Капцов, В. Карандашев, Т. Корнілова, О. Старовойтенко, А. Здравомислов, М. Каган, О. Титаренко

Метою дослідження є: Усвідомити становище у якому на даний час перебуває суспільство у розрізі загальнолюдських цінностей. Зрозуміти суть виникнення факторів та умов за яких формуються цінності, висвітлити найважливіші проблеми цінностей, що є актуальними у наш час. Для того щоб досягнути поставленої мети нам потрібно вирішити наступні дослідницькі завдання: проаналізувати виникнення загальнолюдських цінностей; визначити вагу загальнолюдських цінностей у житті соціуму дослідити, як саме і під яким впливом змінюються загальнолюдські цінності.

З плином часу формуються нові цінності які відображають у собі пережитий досвід та модель поведінки деяких суб'єктів. Першим етапом слугує сукупність звичок, деякі традиції, що переходять від покоління до покоління, і слугують головною відмінністю людського способу життя від тваринного. Через деякий час все це систематизується і знаходить своє відображення у звичаях, традиціях, обрядах. У них втілюються взірець суспільно – схвальної поведінки [3].

У результаті прививання, протягом певного часу, ціннісних якостей формується людська психологія, менталітет, характерний для певного суспільства. Виміри цінностей дають змогу усвідомити декілька площин реальності – ідеальну і реальну. У ціннісній формі людина не об'єктивує, а суб'єктивує зовнішню дійсність, привласнюючи її, наділяючи людськими сенсами, ототожнюючи з собою. Тому цінністю виступає лише те, що людина визнає цінністю [4].

Свідомість цінностей виявляє інтерес конкретно до важливості предмета для людей, та не звертає увагу на його матеріальну сторону. «Прекрасне і потворне, піднесене і нище, трагічне і комічне, добро і зло не існують в об'єктивному світі самі по собі. Вони відчуються нами як оцінки» У будь-якій суспільній орієнтації можуть формуватися людські цінності. На думку антропологів – найглибша основа загальнолюдських цінностей – це деякі спільні для всього людського роду біологічні фактори, як наявність двох статей, потреба в їжі, теплі, воді, віковій відмінності, потреба в тривалій соціалізації дітей [1].

Зумовлені родовими ознаками людського побуту культурні універсали – спільні для всього людства в цілому. Існує така аксіома, яка була запропонована гуманістами, що становище людини є вищою цінністю. Цей факт справді не потребує доведень в тому розумінні, що людство вибудувало ідею найвищої цінності, прийшло до неї з плином великої кількості часу, страждань та невдач. Цінність людського життя може розглядатися через

призму індивідуального синтезу всіх інших цінностей, що функціонують у суспільстві. Сукупність усіх елементів індивідуальних орієнтацій і є цінністю життя. Так чому ж життя людини є найвищою цінністю? Перш за все, через те, що поза людським життям, в принципі, не може бути жодних цінностей. Це першочергова і єдина умова для існування людських цінностей. Для кожної людини власне життя виступає як вища цінність, найвище благо [2].

Також важливо зазначити, що залежно від розуміння цінності життя формується відношення суспільства до людини. З розвитком цивілізації покроково створюються передумови того ставлення між людьми. Інтереси і цінності тісно взаємодіють. Перетворення абсолютного характеру цінності людини з потенції на реальність означає становлення вільного розвитку індивідів суспільно значимим явищем, формування самої людини, особистості [6].

Здоров'я як одна з вищих цінностей. Здоров'я – природна життєва цінність, що займає одну із верхніх положень ієрархії цінностей. Від якості здоров'я напряду залежить міра задоволення всіх потреб людини. Розрізняють декілька видів здоров'я, таких як: індивідуальне та загальне здоров'я населення. Погляд суспільства на здоров'я як на найвище благо має свою тисячолітню історію формування. Виділяється три рівні цінності здоров'я: біологічний – як початковий; соціальний – як міра соціальної активності; психологічний – не як відсутність хвороби, а як заперечення її в змісті подолання. Безтурботне ставлення людини до свого здоров'я завдає соціально-економічну і морально-психологічну шкоду сім'ї, виробничому колективу та суспільству [2].

Воля як один із щаблів вищої цінності. Розуміння волі у філософії визначається у її розумінні. Воля – це можливість людини діяти згідно своїх інтересів та поставленої мети для задоволення власних потреб. Вона стає цінною в момент, коли людина її усвідомлює. Якщо немає усвідомлення цінності волі, рівності з іншими людьми, не може бути навіть натяку на особисту гідність [5].

Вищі цінності формують усі базові відносини між людьми, формує свідомість. Вищими для людини можуть стати різні цінності, це залежить від обставин. Найважливіші цінності людина формує для себе методом вибору в процесі визначення власної особистості. Вищими цінностями можуть бути: здоров'я, сім'я, кохання, свобода, мир, держава, праця, істина, честь, споглядання, творчість тощо. Отже, кожна людина владна вибирати для себе будь – які цінності. Якщо порівнювати звичайні і вищі цінності, то звичайні мають в основному регулятивний характер, а вищі – орієнтаційний [5].

До таких цінностей належать і цінності суспільного устрою, такі як: спілкування, діяльності, самозбереження, цінності особистих якостей, а також загальнолюдські цінності. За допомогою таких цінностей людина долучається до вищої інстанції, що формує сенс її

існування та конкретизує його. Якщо людина не буде мати сенсу існування та вдової цілі в житті, то буде слугувати для цілей інших. Формуванням вищих цінностей та цілей існування встановлюється сенс індивідуального існування. Потреба в сенсі висловлює потребу людини встановити своє значення в житті суспільства.

Отже, формування цінностей напряму залежить від умов в суспільстві і як висновок вони не є постійними. За умов сучасного світу, а тобто стрімкого процесу розвитку деякі цінності морально застарівають та втрачають свою вагу, але разом з цим виникають нові, які відповідають інтересам суспільства. Ми зіштовхуємося з вже сформованою системою цінностей вже при народженні, більшість з них є дороговказами до бажаної поведінки у соціумі та є беззаперечними. Проте, яке б суспільство не було, не залежно від класу, у якому знаходиться людина – вона вільна формувати свої власні цінності. Національна культура та мораль передається від батьків до дітей, через деякі можливі впливи, вони направлені конкретно на виховання та надходять, як правило, з соціуму. Цілком можливо, що з плином часу до людини будуть ставитись нові вимоги і процес формування цінностей продовжиться. Саме тому ця тема завжди буде актуальна. На даному етапі вона потребує ретельного вивчення для можливості робити прогнози на майбутнє та для задоволення потреб суспільства як такого.

Список використаної літератури:

1. Авалиани С.Ш. *Природа знання и ценности*. – Тбилиси, 1989. – 127с
2. Бакрадзе А.Т. *Ідеал людяності і цінності людського життя* // *Філософська думка*. – 1989. – № 2. – 17– 23с.
3. Афанасьев М.С. *Социальные ценности и ценностная ориентация личности*. – М., 1990. – 74с.
4. *Философия и ценностные формы сознания*. – М., 1978. – 248 с.
5. Чухина Л.А. *Человек и его ценностный мир в религиозной философии*. – Рига, 1991. – 267с.
6. Блюмкін В.А. *Світ моральних цінностей*. – М., 2001. – 198с.
7. Малахов В.А. *Цінність як категорія культури* // *Філософська думка*. – 2002. – № 5. – С. 76-85.
8. *Глобальні проблеми та загальнолюдські цінності*. – М., 1990. – 67с.
9. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. *Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал* / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка // *Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань*. – Львів, 2011. – С. 215-222.
10. Шумка М. Л., Гурик М. І. *Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька* / М. Л. Шумка, М. І. Гурик // *Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. Вип. 4(84). – Дніпропетровськ, 2012. – С. 48-51.
11. *Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія* / Гончарук Т. В., Гнасевиц Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.